

A
B
C
D
E

*Utförraravdelningen äldre och funktionshin-
der*

ENSKEDE - ÅRSTA
STADSDELSFÖRVALTNING

TJÄNSTEUTLÅTANDE

SID 1 (8) 2005-09-09
DNR 05-504/304

Handläggare: Kjell O Jansson
Tfn: 08 508 14 542

Till
Enskede - Årsta stadsdelnämnd

**Stockholms stads äldreomsorgsplan för åren 2006-2010,
remissvar**

Förslag till beslut

Förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som svar till kommunstyrelsen.

Ulla Thorslund
Stadsdelsdirektör

Kristina Goldring
Chef beställaravdelningen äldre
och funktionshindrade

Ingrid Friberg
Chef hemtjänst och utföraravdelningen
funktionshindrade

Lena Rosdahl
Chef utföraravdelningen,
särskilda boendeformer

Sammanfattning

Äldreomsorgsplanen utgör ett centralt styrinstrument för stadens äldreomsorg. Ett förslag till ny äldreomsorgsplan för perioden 2006-2010 har utarbetats inom äldreomsorgsberedningens kansli inom stadsledningskontoret.

I förslaget fokuseras särskilt på stöd- och hjälpinsatser i det egna boendet, äldres inflytande och delaktighet i beslut och insatser samt rättssäkerheten i handläggningsprocessen. I planen betonas också vikten av samplanering mellan stadsdelsnämnderna vid omstrukturering av särskilda boenden, Förvaltningen instämmer i förslaget till äldreomsorgsplan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utföraravdelningen särskilda boendeformer och utföraravdelningen hemtjänst och funktionshinder samt beställaravdelningen äldre och funktionshinder. Ärendet inkom 2005-05-03 för besvarande senast 2005-09-30. Pensionärsrådet har behandlat förvaltningens remissvar 2005-08-19 och handikapprådet 2005-08-17.

Bakgrund och syfte

Ett förslag till ny äldreomsorgsplan för perioden 2006-2010 har utarbetats inom äldreomsorgsberedningens kansli i stadsledningskontoret. Nuvarande äldreomsorgsplan antogs av kommunfullmäktige i november 2000 och gäller till och med december 2005.

Ansvar för äldreomsorgen är tydligt definierat i svensk lagstiftning. Till sammans med hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) anger socialtjänstlagen (SoL) grunden för hur vård och omsorg till äldre ska tillgodoses.

- Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra (SoL 5 kap.4 §).

Riksdagen antog 1998 följande mål för äldrepolitiken (prop.1997/98:113):

- Äldre ska åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
- Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag
- Äldre ska bemötas med respekt
- Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg

Äldreomsorgsplanen ska utgöra en kommungemensam plattform och vara vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av sina verksamheter. Tillsammans med övergripande inriktningsmål och prioriterade inriktningar som fastställts av kommunfullmäktige ska äldreomsorgsplanen utgöra det främsta styrinstrumentet för stadens äldreomsorg.

Äldreomsorgsplanen i sammanfattning

Äldreomsorgsplanen är uppbyggd kring ett övergripande mål för verksamheten samt strategier för måluppfyllelse.

Mål för äldreomsorgen:

- Äldre i Stockholms stad ges goda förutsättningar att leva under goda och trygga levnadsförhållanden.

Strategier för måluppfyllelse:

- Äldreomsorgen ska arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen
- Det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser som ger äldre goda förutsättningar för ett väl fungerande och tryggt liv i den egna bostaden
- Det ska finnas vård- och omsorgsboende med speciella inriktningar som tillgodoser äldres olika behov
- Det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser till dem som vårdar anhöriga/närstående
- Anställda inom äldreomsorgen ska ha hög kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer
- Den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov.

Stöd- och hjälpinsatser i ordinärt boende

Då en allt större del av äldreomsorgen kommer att ligga inom hemtjänstens verksamhetsområde fokuserar äldreomsorgsplanen särskilt på stöd- och hjälpinsatser i det egna boendet. Stödinsatserna i det ordinära boendet behö-

ver utvecklas med nya arbetsformer, ökad specialistkompetens och ett nära samarbete med landstinget. Staden ska på olika sätt stimulera tillkomsten av öppna verksamheter för social samvaro och aktiviteter, med fördel i samverkan med frivilligverksamheter och pensionärsorganisationer.

Boendefrågor

I planen betonas också vikten av samplanering mellan stadsdelsnämnderna vid omstrukturering av särskilda boenden. Alla särskilda boenden ska ses som en gemensam resurs för staden. De särskilda boendeformerna måste i större utsträckning anpassas efter den enskildes individuella behov. Alla särskilda boendeformer föreslås få en gemensam benämning, vård- och omsorgsboende.

Inflytande och delaktighet

I äldreomsorgsplanen betonas betydelsen av att den enskilde har inflytande över de beslut och insatser som ges samt att rättssäkerhet ska garanteras i handläggningsprocessen. Alla beslut om bistånd ska utgå från den enskildes behov med beaktande av likställighetsprincipen. De äldre i Stockholm ska ha samma förutsättningar och möjligheter till äldreomsorg oavsett var i staden de bor.

Personalfrågor

Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare och erbjuda god arbetsmiljö genom att öka de anställdas möjlighet till inflytande över sin arbetssituation och sina arbetstider. För att kunna behålla och rekrytera personal måste möjligheter till avancemang och utveckling inom yrkesområdet finnas. I planen föreslås att personalen ska kunna specialisera sig inom olika områden såsom demenssjukdomar, stroke, psykiska sjukdomar etc.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunfullmäktige har beslutat om ett resursfördelningssystem till stadsdelsnämnderna som till största del är baserat på de demografiska förutsättningarna. Ett vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna innebär att verksamheten måste förändras, både till volym och innehåll. Staden har genom bokslutsavsättningar reserverat medel för ny-, om- och tillbyggnad av särskilda boendeformer för äldre.

Uppföljning av äldreomsorgsplanen

Stadsdelsnämnderna ska i verksamhetsberättelsen redovisa hur äldreomsorgen bedrivs med utgångspunkt från äldreomsorgsplanens mål och strategier. Stadsledningskontoret ska följa upp planen 2008.

Förvaltningens synpunkter

Äldreplanen som styrinstrument

Förvaltningen anser att förslaget till äldreomsorgsplan fungerar som en kommungemensam plattform för utvecklingen av äldreomsorgen i staden. Äldreomsorgsplanen är och ska vara vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av verksamheter och utgöra styrinstrumentet för stadens äldreomsorg. Detta tillsammans med gällande lagar, de övergripande inriktningsmålen och prioriterade inriktningar som fastställts av kommunfullmäktige. Äldreomsorgsplanens funktion som styrinstrument för stadens äldreomsorg kan dock förstärkas genom formulering av mätbara mål.

Stöd- och hjälpinsatser i ordinärt boende.

En strategi för måluppfyllelse beträffande möjligheterna till ökat kvarboende är att det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser som ger äldre goda förutsättningar för ett väl fungerande och tryggt liv i den egna bostaden. För att öka måluppfyllelsen anges i planen att insatserna inom hemtjänsten behöver förstärkas betydligt. I och med att allt fler äldre bor kvar i den egna bostaden ökar även behovet av mötesplatser för samvaro och aktiviteter. Staden ska därför enligt förslaget stimulera tillkomsten av öppna verksamheter för social samvaro och aktiviteter.

Förvaltningen instämmer i föreslagen inriktning. Idag har förvaltningen tre öppna/icke biståndsbedömda sociala verksamheter. Verksamheten har stor omfattning och antalet besökare uppgår till totalt ca 3500 per månad. Vid behov finns möjligheten att utöka antalet sociala verksamheter och då i samverkan med frivilligverksamheter/pensionärsorganisationer och bostadsbolag. Under våren 2004 genomfördes en enkätundersökning vid en dagverksamhet. Utvärderingen visar att verksamheten fyller ett socialt behov bland annat genom att besökaren känner sig välkommen.

Förvaltningen instämmer i att hemtjänstens kompetens ska breddas. Förvaltningen anser det viktigt att hemtjänsten utvecklar sin kompetens att möta äldre personer med demens, missbruksproblem, psykiska och neuropsykiatriska funktionshinder. För att möta dessa behov kan behövas fördjupad samverkan mellan stadsdelsförvaltningar och utveckling av speciella team med specialiserad inriktning. För närvarande pågår inom förvaltningen specialistkompetensutbildning kring omvårdnadsteam, en verksamhet, som riktar sig till personer med stora omvårdnadsbehov.

Stöd till anhöriga

En strategi för måluppfyllelse är att det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser till dem som vårdar anhöriga/närstående.

I planen anges att avlastning i form av dagverksamhet och/ eller korttidsvård kan vara en avgörande nödvändighet för många av dem som vårdar en närstående i hemmet. Förvaltningen ser att under de senaste åren har påvisats ett minskande behov av korttidsvård och den korttidsvård som efterfrågas i huvudsak är avlastning av anhöriga. Förvaltningen anser att stödet till anhöriga behöver utvecklas och förstärkas. Det är också angeläget att det arbete som påbörjats med att utbilda anhängvårdare/ombud fortsätter och att dessa finns integrerade i den ordinarie verksamheten.

Boendefrågor

Förvaltningen instämmer i vikten av samplanering mellan stadsdelsnämnderna vid omstrukturering av särskilda boenden. Alla särskilda boenden ska ses som en gemensam resurs för staden. Förvaltningen stöder inriktningen att de särskilda boendeformerna i större utsträckning anpassas efter den enskildes individuella behov samt att alla särskilda boendeformer ges en gemensam benämning, vård- och omsorgsboende.

En strategi för måluppfyllelse är att äldreomsorgen ska arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen. Tillgänglighetsfrågorna i 50-tals byggelsen, trevåningshus utan hiss, borde uppmärksammas mer i syfte att öka möjligheterna till kvarboende. Förvaltningen instämmer i att vård- och omsorgsboendet ska ha olika inriktningar för att tillgodose de äldres behov. Enkelrum inom särskilda boenden ska erbjudas som norm. Möjlighet för makar och de som så önskar att bo i så kallade dubbelrum bör dock finnas kvar.

De ökande vård- och omsorgsbehoven ställer allt större krav på den hälso- och sjukvård som bedrivs inom de särskilda boendeformerna. För att kunna upprätthålla en god- och säker sjukvård förutsätts att personalen har utbildning och kompetens som svarar mot behoven. Förvaltningen instämmer i det ökande behovet av kompetens och prövar redan idag sjuksköterskor, arbetsterapeuter och sjukgymnaster i handledande funktioner i hälso- och sjukvårdsarbetet. Förvaltningen instämmer i att den palliativa vården är en viktig del av hälso- och sjukvården och utgör ett viktigt utvecklingsområde.

Förvaltningen instämmer i att kosthållningen inom särskilda boendeformer är betydelsefull för de boendes livskvalitet och satsningar görs på särskilda kostprojekt för att förbättra kosthållningen.

Förvaltningen instämmer vidare i att utevistelse, sociala aktiviteter och promenader är av stor betydelse för den enskilde. Särskilda insatser, tex. i form av schemaläggning av utevistelse och kultursatsningar genomförs för närvarande inom de särskilda boendena.

Beträffande brottförebyggande insatser sker samverkan med brottförebyggande rådet. Datoriserade nyckelhanteringssystem har införts inom flera äldreboenden för att minska risken för stölder och S:t Eriks försäkring erbjuder en överkomlig försäkring för äldre. Personalen bär legitimation för att kunna styrka sin anställning inom äldreomsorgen. Brandskyddet ses över och förnyas för närvarande med sprinklersystem. Rutiner finns för våld och övergrepp. Inom förvaltningen pågår Årstaprojektet som finansieras av kompetensfonden. Projektet arbetar trygghetsskapande med bland annat hantverkshjälp i hemmet, friskvård och förebyggande hälsoinsatser.

Information, inflytande och delaktighet

I äldreomsorgsplanen anges att äldre och deras anhöriga/närstående enkelt ska kunna få information om vilket stöd och vilken hjälp som finns att tillgå. Uppsökande verksamhet kan vara ett kompletterande sätt att ge denna information. Informationen ska också vara tillgänglig för synskadade och för äldre med annan etnisk bakgrund, som ska kunna få information på sitt eget språk. Förvaltningen instämmer i denna inriktning. Information genom medborgarkontoret, stadens och förvaltningens hemsidor och anslagstavlor inom särskilda boenden är åtgärder som ytterligare underlättar att ta del av aktuell information.

Beträffande inflytande och delaktighet betonas i äldreomsorgsplanen betydelsen av att den enskilde har inflytande över de beslut och insatser som ges samt att rättssäkerhet ska garanteras i handläggningsprocessen. Arbete med att utveckla dokumentation, arbetsplaner/serviceplaner pågår. Stadsdelsnämndernas pensionärsråd samt anhörigråd/brukarråd, kostråd med flera råd är verksamma organ för att stärka inflytande och delaktighet.

Förvaltningen instämmer i att beslut om bistånd ska utgå från den enskildes behov med beaktande av likställighetsprincipen. De äldre i Stockholm ska ha samma förutsättningar och möjligheter till äldreomsorg oavsett var i staden de bor.

En god äldreomsorg förutsätter en helhetssyn och en obruten vårdkedja. En obruten vårdkedja förutsätter en utvecklad samverkan mellan landstingets hälso- och sjukvård och den kommunala äldreomsorgen. Samverkan med landstinget fungerar i dagsläget bra kring utskrivningar från sjukhus och vårdplaneringar. WebCare, som förvaltningen medverkar i sedan flera år har förbättrat förutsättningarna för ett smidigt och säkert informationsutbyte mellan kommun och landsting. Samverkansfrågorna, som är en förutsättning för en tillämpad helhetssyn ur brukarsynpunkt, måste hela tiden hållas aktuella, utvecklas och fördjupas. Förvaltningen anser att samverkansfrågorna

är av avgörande betydelse för kvalitén i omsorgen av den äldre och bör be-
lysas i kommande uppföljning av äldreomsorgsplanen.

Personal och ledning

En strategi för måluppfyllelse är att anställda inom äldreomsorgen ska ha
hög kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer.
Personalen utgör den viktigaste kvalitetsfaktorn i äldreomsorgen.
Förvaltningen instämmer i inriktningen att staden ska vara en attraktiv ar-
betsgivare och erbjuda god arbetsmiljö genom att öka de anställdas möjlig-
het till inflytande över sin arbetssituation och sina arbetstider. För att kunna
behålla och rekrytera personal måste möjligheter till avancemang och ut-
veckling inom yrkesområdet finnas. I planen föreslås att personalen ska
kunna specialisera sig inom olika områden såsom demenssjukdomar, stroke,
psykiska sjukdomar etc. Förvaltningen instämmer i denna inriktning.

Forskning och utveckling

I planen anges att det är angeläget att det sker en kontinuerlig kunskapsupp-
byggnad och metodutveckling av vård och omsorg inom äldreområdet. Sta-
den ska stödja detta genom samverkan med högskolor, universitet samt
forsknings- och utvecklingscentra. Kompetensutveckling ska vidare stödjas
genom erbjudande av praktikplatser till elever från skolor och universitet.
Den tekniska utvecklingen inom äldreomsorgen innebär nya möjligheter
med mobila lösningar, och effektivisering av planering av arbetet och do-
kumentation. Förvaltningen stödjer denna inriktning bland annat genom att
arbeta med datoriserade personal- och verksamhetsplaneringssystem inom
hemtjänsten. Förvaltningen ser utvecklings- och kompetensfrågor som yt-
terst betydelsefulla och behöver ges en framskjuten plats bland annat inför
kommande ökning av antalet personer med demens.

Bilagor

Stockholms stads äldreomsorgsplan 2006-2010.